

Лекція: Аналіз рентабельності.

1. Аналіз показників рівня рентабельності підприємства.
2. Факторний аналіз рівня рентабельності ланцюговим методом.

Паланюк Н. А. Економічний аналіз с.202-209.

Аналіз рентабельності дає змогу визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання. Здійснюючи аналіз рентабельності, розрізняють дві категорії – дохідність і рентабельність.

Показники дохідності показують, скільки гривень доходу отримало підприємство з розрахунку на кожну гривню капіталу, активів, витратків тощо.

Рівень рентабельності – це відсоткове відношення прибутку до витрат, що забезпечили отримання цього прибутку. Рівень рентабельності показує, скільки прибутку підприємство отримало на одну гривню витрат. Отже, рівень рентабельності є одним із головних факторів, від яких залежить сума прибутку підприємства.

Коефіцієнти рентабельності – це система показників, які характеризують спроможність підприємства створювати прибуток у процесі його господарської діяльності. Показники рентабельності відображають суму прибутку, яку отримало підприємство з розрахунку на кожну гривню капіталу, активів, доходів і витратків. Показники рентабельності можуть бути розраховані як коефіцієнти у вигляді десяткового дробу або представлені у вигляді відсотків.

Показники рентабельності визначають на основі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форми №2 «Звіт про фінансові результати». В основу їх розрахунку можуть бути покладені різні види прибутку підприємства: валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток.

Основними завданнями аналізу рентабельності підприємства є:

- оцінка ефективності функціонування підприємства за досліджуваний період часу;
- аналіз темпів і напрямку зміни рентабельності;
- вивчення впливу факторів на зміну рентабельності;
- пошук резервів і шляхів зростання рентабельності.

Починають аналіз із вивчення загальних показників рівня рентабельності підприємства. Спочатку на основі звіту про фінансові результати діяльності підприємства визначають такі чотири узагальнюючі показники рівня рентабельності:

1. Рентабельність реалізації продукції, робіт і послуг – це відношення валового прибутку (різниця між чистим доходом (виручкою) і

собівартістю реалізованої продукції) до собівартості реалізованої продукції, робіт і послуг.

2. Рентабельність операційної діяльності – це відношення прибутку від операційної діяльності до операційних витрат (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати + витрати на збут + інші операційні витрати).
3. Рентабельність звичайної діяльності – це відношення прибутку від звичайної діяльності до витрат звичайної діяльності (операційні витрати + фінансові та інвестиційні витрати)
4. Рентабельність витрат діяльності – це найзагальніший результативний показник рівня рентабельності. Визначають його діленням чистого прибутку на суму витрат діяльності. Рентабельність витрат діяльності і рентабельність звичайної діяльності доцільно визначати в двох вимірах – до оподаткування і після оподаткування.

Найбільший вплив на рівень рентабельності підприємства робить рентабельність реалізованої продукції, робіт і послуг. Роблять факторний аналіз рівня рентабельності кожного виду реалізованої продукції.

На рівень кожного виду продукції впливають такі фактори: прибуток від реалізації продукції; собівартість реалізованої продукції.

Рівень рентабельності – це виражена у відсотках частка від ділення першого фактора на другий. Перший фактор впливає на рівень рентабельності прямо пропорційно, а другий – обернено пропорційно. При збільшенні суми прибутку рівень рентабельності збільшується, а при збільшенні собівартості реалізованої продукції – зменшується.

Вплив факторів на зміну рівня рентабельності визначають методом ланцюгових підстановок. Спочатку крім планового і фактичного рівня рентабельності визначають додатковий показник – умовний рівень рентабельності при фактичній сумі прибутку і плановій собівартості реалізованої продукції. Різниця між умовним і плановим рівнем рентабельності показує зміну рівня рентабельності за рахунок зміни суми прибутку. Різниця між умовним і фактичним рівнем рентабельності показує зміну рівня рентабельності за рахунок зміни собівартості реалізованої продукції.

Аналіз рівня рентабельності окремих видів продукції спрощується коли головними факторами рівня рентабельності вважати такі: прибуток від реалізації одиниці продукції; собівартість одиниці продукції.

собівартістю. Отже, для збільшення рівня рентабельності продукції потрібно дбати про підвищення ціни і зниження собівартості.

Для збільшення рівня рентабельності потрібно насамперед збільшувати суму прибутку, який залежить від кількості реалізованої продукції, середньої реалізаційної ціни і собівартості 1ц.

Що стосується собівартості реалізованої продукції, то вона залежить від двох факторів: кількості реалізованої продукції; собівартості одиниці продукції.

Зростання собівартості реалізованої продукції за рахунок збільшення кількості реалізованої продукції не є негативним явищем. Негативним є її ріст за рахунок зростання собівартості одиниці продукції.

Прибуток підприємства є об'єктом розподілу. Спочатку учасниками розподілу є держава і підприємство, внаслідок чого прибуток розподіляється на такі дві частини: податок на прибуток; чистий прибуток.

Податок на прибуток поступає в доходи державного бюджету. Чистий прибуток залишається в повному розпорядженні підприємства і використовується на виплату дивідендів та розширення і оновлення виробництва.

Важливим наслідком розподілу прибутку є збільшення власного капіталу підприємства.

Особливо важлива наявність резервного капіталу та нерозподіленого прибутку, що веде до збільшення власного оборотного капіталу і є дуже важливим фактором фінансової стійкості підприємства. Резервний капітал оптимальних розмірів є запорукою міцної платоспроможності підприємства.